

УДК 746.33.03(477.53)

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.81.289406>

КОНДРАТЕНКО МАРИНА

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5641-9238>

(Полтава)

Work place: head of the scientific-research exposition department exhibition work of the Poltava regional historian museum named after Vasyl Krychevskiy Country: Ukraine

E-mail: marinakondratenkosp@gmail.com

ТИТАРЕНКО ВАЛЕНТИНА

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0553-4277>

(Полтава)

Work place: doctor of pedagogical sciences, professor department of theory and methods of technological education Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

E-mail: pnpu22@gmail.com

З ІСТОРІЇ ВИШИВКИ «БІЛИМ ПО БІЛОМУ» НА ПОЛТАВЩИНІ

Анотація. У статті розповідається про історію вишивального мистецтва «білим по білому» на Полтавщині, роботу профільних артілей, кооперативів та фабрик. Розкриваються неповторні технічні особливості виконання вишивки, художньо-виражальні засоби орнаментальних композицій. Про те, як вишивання «біллю» знайшло відображення в українських народних піснях. Загальне визнання здобула творчість вишивальниць, що працювали на Решетилівщині, також розповідається про сучасних носіїв технології виконання вишивки «білим по білому». У роботі майстрині використовують традиційні техніки й сучасні мотиви, звертаються до народних джерел, наголошуючи на тому, що і зараз вишивка «білим по білому» не втратила своєї актуальності.

Акцентовано на питанні проблеми продовження традиції молодими майстрами та на шляхах її вирішення, що передбачає здійснення заходів з охорони вишивки. Підкреслено втілення додаткових заходів щодо охорони та популяризації решетилівської вишивки – передачі її майбутнім поколінням.

Ключові слова: вишивка, «білим по білому», лиштвa, бiль, коноплі, артіль, фабрика.

Незважаючи на достатню кількість наукових праць присвячених історії вишивки «білим по білому» на Полтавщині, актуальним постає питання охорони та популяризації вишивки, збереження традицій, важливість передачі цієї неповторної технології від покоління до покоління.

Мета дослідження – аналіз історії та технології виконання вишивки «білим по білому» на Полтавщині, характеристика заходів щодо охорони та популяризації вишивки та творчості вишивальниць «біллю», що працювали та працюють на Решетилівщині.

Аналіз наукової літератури з теми свідчить про глибоке вивчення історії цього виду вишивки. Різні теоретичні та практичні аспекти вишивки знайшли відображення у працях українських учених Т. В. Кари-Васильєвої (1983, 1993, 1999, 2001), В. М. Василенко (1900), В. П. Титаренко (2000, 2008, 2021), Є. А. Антоновича (1993), Р. В. Захарчук-Чугай (1993) та ін.

Історія розвитку вишивального промислу на Полтавщині нараховує декілька віків. У XIX ст. вишивка набула масового поширення на всій території України, стала одним із провідних видів народного мистецтва. У вишивальницьких майстернях виготовляли одяг, скатертини, рушники, наволоки тощо. Вироби слугували для власних потреб і йшли на продаж, перевагу мали традиційні зразки, створені у сфері домашнього виробництва. Серед технік і композицій своєю довершеністю й унікальністю вирізняється вишивання «біллю» (Кара-Васильєва Т. В., 1983).

Вишивкою «білим по білому», що на Полтавщині, славиться здавна. Це ремесло стало популярним після скасування кріпацтва у 1861 році. Люди почали розвивати власну справу. Її напрямком визначився сам собою: уздовж річки Говтва добре росли льон і коноплі. З них пряли нитки й ткали полотно. Нитки для швів висмикували з тієї ж матерії, а потім ще й декорували шви майстерними стібками, що

надавало виробу рельєфу й особливої краси. На грубій тканині малюнки нитками давали світлотіньовий ефект і мали витончений вигляд (Волкова Г., 2017).

Поступово відбувалось перетворення вишивання у промисел. У другій половині XIX – на поч. XX ст. народними промислами цікавилися історики, етнографи, художники. Почалося вивчення і колекціонування народної вишивки, організовувалися земські школи інструкторів вишивки, курси, склади вишивальних виробів (Антонович Є. А., 1993).

Наприкінці XIX ст. Решетилівка офіційно стала одним із центрів-осередків народного ткацтва, килимарства та вишивання в Україні. У 1905 році губернатор і земство заснували тут артіль з вишивання та гобеленства – Решетилівський ткацький навчально-показовий пункт. Полтавське земство видавало альбоми вишивок XVIII – XIX ст.

У 1922 році на Полтавщині було створено Союз кустарно-промислових кооперативів «Союз-кустар», який у центрах традиційних ремесел, часто на ґрунті колишніх земських майстерень, почав об'єднання кустарів в художньо-промислові артілі. У Решетилівці ткацька майстерня була перетворена на промислову артіль «Троянда» з двома цехами – ткацьким і вишивальним. У 1926 році артілі присвоєно ім'я Клари Цеткін (Кара-Васильєва Т. В., 1983).

Ще у 1920-х роках містечко здобуло світову славу на виставках українського мистецтва в Мюнхені, Парижі, Марселі, Брюсселі. Цікаво, що одного разу письменниці, етнографу Олені Пчілці довелося представляти на конкурсі в Парижі вишивку «біллю» майстрів Решетилівщини. Коли їй не повірили, що це робота людських рук, то О. Пчілка привезла туди майстринь, які просто вразили журі (Технологія виконання вишивки «білим по білому» селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області).

У 60-х роках XX ст. артілі були реорганізовані у фабрики. З 1960-го року у Решетилівці працювала фабрика мистецьких виробів зі школою майстрів. Саме решетилівські майстри у 1969 році виготовили сукню «білим по білому» для всесвітньо відомої італійської акторки Софі Лорен для зйомок фільму «Соняшники» (1970 рік), що проходили в селі Чернечий Яр, біля Диканьки на Полтавщині. Потім цю сукню акторка демонструвала на подіумі в Римі. Нині копію сорочки Софі Лорен зберігають у Решетилівському краєзнавчому музеї.

Білий колір – це своєрідний естетичний еталон традиційної української сорочки, він є загальнослов'янською традицією, що сягає сивої давнини. Але у решетилівській вишивки є свої неповторні технічні особливості виконання.

Традиційно «біллю» вишивали рушники, святкові, весільні чоловічі та жіночі сорочки. Сьогодні їх продовжують виготовляти з тонких прозорих тканин – льону, маркізету, батисту, шовку.

Решетилівська «біль» вирізняється чіткістю композиційної побудови, характером орнаменту і кольором. Особливістю решетилівської вишивки є поєднання рослинного та геометричного орнаментів – «барвінок», «хмелик», «морока», «курячий брід», «зозулька», найулюбленіші – «гілка», «ламане дерево». Геометричний орнамент складають найпростіші фігури: скісний і прямиий хрест, квадрат, ромб, трикутник, зірчасті мотиви.

Особливістю є й одночасне поєднання п'яти-семи технік, які збагачують художньо-виражальні засоби орнаментальних композицій: «лишва» (класична техніка, яка при виконанні вимагає точного розрахунку ниток, за її допомогою створюють геометризовані рослинні мотиви, поєднуючи їх з іншими техніками), різні види «мережок», «вирізування», «виколювання», «солов'їні вічка», «зерновий вивід». Для контрастності майстри додають небілені нитки або ж підфарбовані в попелясті тони («куниці»). При вишиванні біллю утворюється рельєфний малюнок зі світлотіньовим ефектом. Залежно від напрямку вишивальної нитки, покладеної на тканину по горизонталі чи вертикалі, узор по-різному виглядає на світлі. Решетилівська вишивка «білим по білому» – своєрідний художній засіб, який у багатьох асоціюється з красою морозних візерунків (Технологія виконання вишивки «білим по білому» селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області).

Існує чимало мережок для оформлення вишитих сорочок: «стовпчик», «гречечка», «вівсяночка», «лучка», «ляхівка», «прутик з настилом», «чисна мережка», «безчисна мережка», «прорізний пруттик». Для рослинно-геометричних мотивів мережки характерна звивиста гілка з листочками та квітами. Мережка створює художній контраст ажурних узорів із полотном та рельєфною вишивкою.

Ще однією поширеною технікою є вирізування. Узор щільно обшивається нитками, потім середина вирізається і на полотні утворюються чіткі ажурні квадратики. Ця техніка найчастіше поєднується з іншими.

У давнину майстрині, щоб отримати якісні білі нитки, скручували їх пасмами та клали в діжку, пересипали попелом із берези або вільхи, заливали гарячою водою і добу настоювали. Потім ретельно їх виполіскували й висушували. Таку процедуру повторювали кілька разів (Волкова Г., 2017).

Кожне традиційне українське свято чи важлива подія в житті української сім'ї були наповнені особливим змістом, великою кількістю обрядів, частиною яких були вишиті сорочки «білим по білому».

Особливо це стосується обряду весілля. Підготовка до цієї важливої події в житті української родини розпочиналася ще задовго навіть до сватання, адже кожна дівчина готувала вишиті рушники та сорочки ще змалку, навчаючись майстерності вишивання у своєї матері чи бабусі. Це були не просто рушники і сорочки, хоч і весільні, а обереги для майбутньої сім'ї.

Вишивання «біллю» знайшло відображення в українських народних піснях:

По білому білим шила,

Інеєм рубила

Сорочечку чумаченьку

Що вірно любила (Титаренко В. П., 2021).

Загальне визнання здобула творчість вишивальниць «біллю», що працювали на Решетилівщині:

Зленко Ганна Кузьмівна (1894–1949) – майстриня художньої вишивки. Майстер народного мистецтва УРСР (1936). Вироби експонувалися на виставці українського народного мистецтва в Києві. Працювала вишивальницею Решетилівської земської майстерні (1910–1922) та артлі «Троянда» (1922–1926), інструктором Решетилівської артлі (1926–1941, 1944–1948). Вишивала традиційні ужиткові речі, в яких збережено стилістику народної орнаменталії, колористику, техніки виконання (Ханко В. М., 2002).

Маляренко Марфа Йосипівна (1912–1995) – майстриня художньої вишивки. Член Національної спілки майстрів народного мистецтва (1991). Працювала викладачем школи майстрів народного мистецтва у Решетилівці (1951–1995). Учасниця всеукраїнських та зарубіжних мистецьких виставок. Вишивала рушники, чоловіче та жіноче вбрання, використовуючи традиційні техніки та колористику, типову для Полтавщини та інших регіонів України (Ханко В. М., 2002).

Бодня Явдоха Степанівна (1916–1981) – українська народна вишивальниця. Народилася у с. Бодні (тепер у межах с. М'якеньківка Решетилівського району). Жила у Решетилівці, працювала в артлі, на фабриці художніх виробів ім. Клари Цеткін (1933–1972). Вишивала блузи жіночі, сорочки чоловічі, покривала, скатерті з використанням традиційних українських орнаментальних мотивів, класичних технік і колористики, здебільшого, біле по білому. Її вироби експонувалися на багатьох виставках, у тому числі – на першій українського народного мистецтва 1936 р. у Києві, міжнародній виставці 1937 р. в Парижі, «Експо-67» у Монреалі, виставках-ярмарках у Лейпцігу. Твори Я. Бодні зберігаються у музеях Полтави, Києва (Ханко В. М., 2002).

Юзефович Мотрона Марківна (1920–1996) – вишивальниця. З 1946 р. мешкала в Решетилівці, викладала у школі та профтехучилищі ручну вишивку. Вишивала народне вбрання, рушники, ужиткові вироби у класичних техніках (лиштва, вирізування, зерновий вивід, штапівка тощо). Експонент виставок у Полтаві та Києві (1960, 1963, 1970). Твори зберігаються в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського.

Куян Ніна Мусіївна (1925–1995) – майстриня художньої вишивки Решетилівської фабрики художніх виробів. Вишивала народне вбрання, рушники, ужиткові вироби у класичних техніках (лиштва, вирізування, зерновий вивід, штапівка тощо). Експонент виставок у Полтаві та Києві (1957), Москві (1960), Марселі (Франція) та Монреалі (Канада, 1967) (Енциклопедія Сучасної України, 2016).

Василенко Олена Михайлівна (1930–2021) – майстриня художньої вишивки, заслужений майстер народної творчості УРСР (1976), член Національної спілки майстрів народного мистецтва (1971). Закінчила Решетилівське профтехучилище. Відтоді працювала на Решетилівській фабриці художніх виробів: вишивальниця, бригадир, начальник цеху, провідний творчий майстер та головний художник. Учасниця обласних, всеукраїнських, міжнародних мистецьких виставок. Авторка понад 400 малюнків (зразків) для виробів ручної вишивки. Створила високохудожні вироби у кращих традиціях української народної творчості, зокрема жіночі блузи, чоловічі сорочки, скатертини, покривала тощо. Основні техніки вишивання – листва, напівхрестик, хрестик, зерновий вивід, вирізування. Твори зберігаються в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського (Ханко В. М., 2002).

Голуб Ольга Ігорівна (1943 р. н.) – майстриня художньої вишивки. Член Національної спілки майстрів народного мистецтва. Закінчила Решетилівське середнє профтехучилище № 28 (Полтавська область). Працювала на фабриці художніх виробів, вишивала за ескізами творів майстрів (наприклад Я. Бодні) жіночі блузки, сукні, чоловічі сорочки з традиційними візерунками і техніками (Ханко В. М., 2002).

Сьогодні носіями технології виконання вишивки «білим по білому» є майстри Всеукраїнського центру вишивки і килимарства, майстри та викладачі Решетилівського художнього професійного ліцею, вишивальниці приватної майстерні «Соломія», вчителі Решетилівської дитячої школи мистецтв, Решетилівської гімназії ім. І. Л. Олійника, майстрині, які проживали або навчалися у Решетилівці. У місті працює близько десяти приватних майстерень, працюють творчі родини Пілюгіних, Іпатій, Вакуленко та окремі майстри: Кісь А. В., Коршунова О. В., Москівець Т. О., Коваленко С. А., Шаратіна Т. І., Зобенько Л.

П., Таранець К. К., Голуб О. Є. та інші.

Також, носіями технології вишивки «білим по білому» уже більше трьох десятиліть виступають викладачі та студенти факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Студенти під керівництвом талановитих викладачів-майстрів опановують велику кількість технік вишивки, в тому числі й «білим по білому».

Сучасні вишивальниці стверджують, що вишивати білими нитками по білому полотну дуже складно, насамперед, для очей. Через таку складну працю на один виріб витрачається від двох до шести місяців (Технологія виконання вишивки «білим по білому» селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області).

Надія Вакуленко (1962 р. н.) – майстер художньої вишивки, заслужений майстер народної творчості УРСР (1969), член Національної спілки майстрів народного мистецтва. Створює композиції для українських традиційних рушників, сорочок, серветок, скатертин, використовуючи народні техніки орнаментування, зокрема вирізування, рахункову гладь, мережки, зерновий вивід, «солов'їні вічка», хрестик. Вироби майстрині-вишивальниці зберігаються в Києві – у Національному музеї народної архітектури та побуту України (с. Пирогове), Національному музеї народного декоративного мистецтва, Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського, Решетилівському музеї художнього професійного ліцею, у приватних колекціях (Ханко В. М., 2002; Титаренко В. П., 2021).

Лариса Пілюгіна (1949 р. н.) – майстриня художньої вишивки, член Національної спілки майстрів народного мистецтва, є постійною учасницею Всеукраїнських художніх виставок, створила понад 300 вишиванок, які знаходяться у музеях Запоріжжя, Полтави, Києва, Опішні, Решетилівки (Ханко В. М., 2002; Титаренко В. П., 2021).

Ніна Іпатій (1957 р. н.) – майстриня художньої вишивки, заслужений майстер народної творчості (2007), член Національної спілки майстрів народного мистецтва (1991). Вишиває «білим по білому» жіночі блузи, чоловічі сорочки за традиційними полтавськими народними візерунками. Розробляє ескізи, створює орнаменти вишивок для оздоблення виробів (Ханко В. М., 2002; Титаренко В. П., 2021).

Алла Кісь (1969 р. н.) – майстриня художньої вишивки, член Національної спілки майстрів народного мистецтва (2010). Учасниця обласних і всеукраїнських мистецьких виставок. Вишиває рушники, жіночі та чоловічі сорочки. Основні техніки – мережка, лиштва, низинка. Окремі вироби зберігаються у Національному музеї народної архітектури та побуту України (Київ).

Олена Коршунова (1971 р. н.) – майстриня художньої вишивки, член Національної спілки майстрів народного мистецтва (2010). Створює блузи, чоловічі сорочки, скатертини, серветки, рушники. Основні техніки: художня гладь, зерновий вивід, лиштва, вирізування, ретязь, мережки.

Сьогодні вишивка «білим по білому» розглядається як важлива художня цінність, що виконує естетичну, пізнавальну, комунікативну функції. Решетилівщина, регіон, який зберіг, доніс до нас і стверджує подальший розвиток орнаментальної, графічної, живописної культури цього виду вишивки.

Але поряд зі славою Решетилівки гостро постає проблема продовження традиції молодими майстрами. Тому у 2017 році технологію виконання вишивки «білим по білому» селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області було включено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України, що передбачає здійснення заходів з її охорони (Технологія виконання вишивки «білим по білому» селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області).

У Решетилівці створено відділ вишивки і ткацтва при районному краєзнавчому музеї, де зібрана велика кількість робіт, оздоблених вишивкою «білим по білому» та здійснено перелік технологічних прийомів, які використані у цих виробках. У навчальних закладах розроблено технологічні карти та описи, відзнято відео з технології виконання різних технік вишивки, видано книги, в яких описані дослідження з даного елемента.

Починаючи з 1992 року і дотепер проводиться щорічний обласний фестиваль «Решетилівська весна», на якому майстри вишивки діляться своїми практичними навичками з молоддю та широким колом аматорів. Постійно проводяться майстер-класи і семінари, в яких беруть участь всі бажаючі. Майстри є постійними учасниками закордонних, міжнародних, всеукраїнських виставок, конкурсів, симпозіумів, фестивалів та ярмарків: I–V Міжнародних конгресів з етнодизайну, «Барвіста Україна», «Зрима пісня України» м. Одеса, «Міжнародний туристичний салон», Всесвітній «Майстер фестиваль» м. Сеул, Корея, «Неділя культури в Туркменістані», «Неділя культури в Угорщині», «Ягелонський мистецький ярмарок» м. Люблін, Польща, «Дні України в Лондоні», родинні виставки в посольстві України у Парижі (Франція), Софії (Болгарія), Міжнародний фестиваль фольклорного мистецтва у Туреччині, Міжнародний фестиваль фольклорного мистецтва «Родослав» у м. Івано-Франківськ, Міжнародний фестиваль «Етностиль» у м. Києві, Мистецький Арсенал [Віртуальний музей Нематеріальної культурної спадщини України].

Сьогодні на Полтавщині втілюються додаткові заходи щодо охорони та популяризації

решетилівської вишивки – передачі її майбутнім поколінням. У

м. Решетилівка, в загальноосвітніх школах проводяться відкриті уроки на тему решетилівської вишивки, конкурси, виставки, майстер-класи, екскурсії у місцеві музеї та у майстерні вишивальниць (Віртуальний музей Нематеріальної культурної спадщини України).

У Полтавському краєзнавчому музею імені Василя Кричевського також проводяться виставки, тематичні екскурсії. Зокрема, за останні роки: виставка «Великдень», «Рушії нашої духовності» (рушники з фондової колекції музею) у етнографічному відділі музею та щорічні звітні виставки Національної спілки майстрів народного мистецтва України (полтавського осередку), проводяться

тематичні екскурсії «Полтавська вишивка», в яких чільне місце посідають твори народного мистецтва, прикрашені вишивкою «білим по білому».

Зараз Полтавщина, а особливо Решетилівщина, продовжує створювати неповторні вироби, зберігаючи традиції народної вишивки. У роботі майстри використовують традиційні техніки й сучасні мотиви, звертаються до народних джерел, наголошуючи на тому, що і зараз вишивка «білим по білому» не втратила своєї актуальності. А головне, не порушено передачі цієї неповторної технології виконання більше, ніж протягом 150-ти років від майстра до учня, від покоління до покоління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. С. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1993. 272 с.

Василенко В. И. Очерки кустарных промыслов Полтавской губернии. Полтава, 1900. Вып. I. 111 с.

Віртуальний музей Нематеріальної культурної спадщини України. URL: <http://virtmuseum.uccs.org.ua/ua/element/7>

Волкова Г. А над світом, гляньте, а над світом українська вишивка цвіте: вишивку «білим по білому» включили до Національного переліку нематеріальної культурної спадщини. Це означає, що відтепер це справжнє диво наших майстринь перебуває під захистом держави. *Зоря Полтавщини*. 2017. 15 жовтня. С. 13.

Історія декоративного мистецтва України: У 5 т. Т. 4 / [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2011. 512 с.

Кара-Васильєва Т. В. Народне мистецтво і художники авангарду. *Народне мистецтво*. 2001. № 15-16. С. 64.

Кара-Васильєва Т. В. Полтавська народна вишивка. Київ: Наукова думка, 1983. 136 с.

Кара-Васильєва Т. В. Українська вишивка. Київ: Либідь, 1993. 420 с.

Кара-Васильєва Т. В. Вишивка. *Українці: історико-етнографічна монографія*: у 2 кн. Опішне: Українське народознавство, 1999. Кн. 2. С. 223–233.

Технологія виконання вишивки «білим по білому» селища Решетилівка Решетилівського району Полтавської області. URL: <https://authenticukraine.com.ua/blog/tehnologia-vikonanna-visivki-bilim-po-bilomu-dopracovaniy>

Титаренко В. П. Вишивальне мистецтво Полтавщини: науково-популярне видання. Полтава: Полтавський літератор, 2021. 404 с.

Титаренко В. П. Полтавська традиційна вишивка: минуле і сучасне (виховний аспект): навчально-методичний посібник. Полтава: Верстка, 2000. 136 с.

Титаренко В. П. Українська народна вишивка у творах полтавських майстринь. Полтава: Інарт, 2008. 212 с.

Ханко В. М. Словник мистців Полтавщини. Полтава: ВАТ «Видавництво «Полтава», 2002. 232 с.

Ханко В. М. Куян Ніна Мусіївна. *Енциклопедія Сучасної України* / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. URL: <https://esu.com.ua/article-52631>

REFERENCES

Antonovych Ye. A., Zakharchuk-Chuhai R. V., Stankevych M. Ye. (1993). Dekorativno-prykladne mystetstvo [Arts and crafts]. Lviv: Svit. 272 s. [in Ukrainian]

Vasylenko V. Y. (1900). Ocherky kustarnykh promyslov Poltavskoi hubernyy [Essays on handicrafts of the Poltava province]. Poltava. Vup. I. 111 s. [in Russian]

Virtualnyi muzei Nematerialnoi kulturnoi spadshchyny Ukrainy [Virtual Museum of Intangible Cultural Heritage of Ukraine]. URL: <http://virtmuseum.uccs.org.ua/ua/element/7> [in Ukrainian]

Volkova H. (2017). A nad svitom, hliante, a nad svitom ukrainska vyshyvka tsvite: vyshyvku «bilym po bilomu» vkluchyly do Natsionalnogo pereliku nematerialnoi kulturnoi spadshchyny. Tse oznachaie, shcho vidteper tse spravzhnie dyvo nashykh maistryn perebuvaie pid zakhystom derzhavy [And over the world, look, over the world, Ukrainian embroidery is blooming: "white on white" embroidery was included in the National List of Intangible Cultural Heritage. This means that from now on this real miracle of our craftsmen is under the protection of the state]. *Zoria Poltavshchyny*. 15 zhovtnia. S. 13. [in Ukrainian]

Istoriia dekorativnoho mystetstva Ukrainy [History of decorative art of Ukraine]: U 5 t. T. 4 (2011) / [holov. red. H. Skrypnyk]; NAN Ukrainy, IMFE im. M. T. Rylskoho. Kyiv. 512 s. [in Ukrainian]

Kara-Vasyliieva T. V. (2001). Narodne mystetstvo i khudozhnyky avanhardu [Folk art and avant-garde artists]. *Narodne mystetstvo*. № 15-16. S. 64. [in Ukrainian]

Kara-Vasyliieva T. V. (1983). Poltavska narodna vyshyvka [Poltava folk embroidery]. Kyiv: Naukova dumka. 136 s. [in Ukrainian]

Kara-Vasyliieva T. V. (1993). Ukrainska vyshyvka [Ukrainian embroidery]. Kyiv: Lybid. 420 s. [in Ukrainian]

- Kara-Vasylieva T. V. (1999). Vyshyvka [Embroidery]. *Ukrainci: istoriko-etnografichna monohrafiia*: u 2 kn. Opishne: Ukrainske narodoznavstvo. Kn. 2. S. 223–233. [in Ukrainian]
- Tekhnolohiia vykonannia vyshyvky «bilym po bilomu» selyshcha Reshetylivka Reshetylivskoho raionu Poltavskoi oblasti [The technology of "white on white" embroidery in the village of Reshetylivka, Reshetylivka district, Poltava region]. URL: <https://authenticukraine.com.ua/blog/tehnologia-vikonanna-visivki-bilim-po-bilomu-dopracovaniij> [in Ukrainian]
- Tytarenko V. P. (2021). Vyshyvalne mystetstvo Poltavshchyny [Embroidery art of Poltava region]: naukovopopularne vydannia. Poltava: Poltavskiy literator. 404 s. [in Ukrainian]
- Tytarenko V. P. (2000). Poltavska tradytsiina vyshyvka: mynule i suchasne (vykhovnyi aspekt) [Poltava traditional embroidery: past and present (educational aspect)]: navchalno-metodychniy posibnyk. Poltava: Verstka. 136 s. [in Ukrainian]
- Tytarenko V. P. (2008). Ukrainska narodna vyshyvka u tvorakh poltavskykh maistryn [Ukrainian folk embroidery in the works of Poltava craftsmen]. Poltava: Inart. 212 s. [in Ukrainian]
- Khanko V. M. (2002). Slovyk mysttsiv Poltavshchyny [Dictionary of artists of Poltava region]. Poltava: VAT «Vydavnytstvo «Poltava». 232 s. [in Ukrainian]
- Khanko V. M. (2016). Kuian Nina Musiivna [Kuyan Nina Musiivna]. Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy / Redkol.: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskyi, M. H. Zhelezniak [ta in.] ; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. URL: <https://esu.com.ua/article-52631> [in Ukrainian]

MARYNA KONDRATENKO

VALENTYNA TYTARENKO

FROM THE HISTORY OF «WHITE ON WHITE» EMBROIDERY IN POLTAV REGION

Annotation. The article tells about the history of embroidery art «white on white» in the Poltava region, the work of specialized artisans, cooperatives and factories. Unrepeatable technical features of embroidery, artistic and expressive means of ornamental compositions are revealed. About how embroidery with «ball» was reflected in Ukrainian folk songs. The creativity of the embroiderers who worked in the Reshetyliv region gained general recognition, and the modern carriers of the «white on white» embroidery technology are also discussed. In her work, the craftswomen use traditional techniques and modern motifs, refer to folk sources, emphasizing that even now «white on white» embroidery has not lost its relevance.

Emphasis is placed on the issue of the continuation of the tradition by young craftsmen and ways to solve it, which involves the implementation of measures to protect embroidery. Implementation of additional measures for the protection and popularization of Reshetyliv embroidery – its transmission to future generations is emphasized.

Key words: embroidery, «white on white», molding, pain, hemp, artil, factory.